Nr. 146. — Rok 5. Dziś 6 stron. Cena 15 groszy.

GŁOS POMORSKI

Prenumerata miejscowa: Przy odbiorze w ekspedycji 1,80 Zł. w agenturach miejscowych miesięcznie 1 85 Zł, przez pocztę przy zamówieniu przez ekspedycję naszą 2,06 Zł wprost na poczcie lub u listowego kwartalnie 6,48 Zł, miesięcznie 2,16 Zł, dla W. M. Gdańska 2,5 Guld. Gd — pod opaską w Polsce 3,50 Zł, do Gdańska 4,00 Guld. Gd. do Francji 15 fr. (z wysyłką co drug dzień 13 fr.) do Anglji 5 shil., do Stanów Zjedn. 80 cent. W razie nieprzewidzianych wypadków, jak strajki, przeszkody techniczne itd. prenumeratorzy nie mają prawa żądania niedostarczonych numer w lub zwrotu prenumeraty.

Rachunek bieżący: Bank Powiatowy Grudziądz, Bank Zw. Spół. Zarobk., Danziger Privat-Aktienbank, Gdańsk i Grudziądz, Bank Polski Grudziądz. Konto czeków: Gdańsk nr 2980. Konto pocztowe: Kasa Oszczędności,Oddział w Poznaniu nr. 201 198. Miejsce płatności wykonania Grudziądz.

Ogłoszenia z Polski. wiersz wysokości milimetra w dziale ogłoszeniowym na stronie 8-łamowej 12 groszy, w dziale reklamowym na stronie 1-3 łam. przed tekstem 90 groszy, wśród tekstu 50 groszy, za tekstem 40 gr dla Wolnego Miasta Gdańska wiersz m/m 3-łam. w dziale ogłoszeniowym 0,12 Guld. Gd., wiersz m/m. 3-łam. przed tekstem 0,90 Guld. Gd., wśród tekstu 0,50 Guld. Gd., za tekstem 0.40 Guld. Gd., dla Niemiec dochodzi 50% nadwyżki dla reszty zagranicy 100% nadwyżki. Za tłomaczenia 20 procent nadwyżki. — Rachunki są natychmiast płatne — Administracja nieprzejmuje odpowiedzialności za terminowe umieszczenia ogłoszeń.

Rękopisów nadesłanych nie zwraca się

Dyrektor przyjmuje od godz. 10-tej do 11-tej przed południem.
Redaktor Naczelny przyjmuje od godz. 11-tej do 12-tej w południe

Redakcja i Administracja Groblowa 27/29. | Grudziądz, piątek, dnia 26-go czerwca 1925. | Telefon nr. 50 i 51.

Poglądy Chamberlaina

a istota obecnej międzynarodowej sytuacji politycznej.

Jak nam komunikuje dziś telegram P. A. T. (który w niniejszem poniżej streścimy) wygłosił angielski minister spraw zagranicznych na wczorajszem posiedzeniu angielskiej Izby gmin dłuższe przemówienie, w którem określił swe poglądy w sprawie paktu gwarancyjnego oraz stanowisko, jakie rząd angielski zajmuje wobec Francji, Polski i Niemiec. Mówiąc o niedawno ogłoszonych dokumentach wyraził p. Chamberlain nadzieje, iż stanowisko rządu angielskiego stanie się też stanowiskiem wszystkich stronnictw i całego narodu wielkobrytyjskiego; przyszłość wykaże czy p. Chamberlain w tym i podobnych wypadkach nie myli się, tak jak to przytrafiło się jego ostatnim poprzednikom.

Pozatem wczorajsze wywody i twierdzenia dadzą się streścić w następujący sposób:

Zagadnienie bezpieczeństwa obchodzi wszystkich, nietylko uczestników wojny, lecz również państwa wchodzące w skład Ligi Narodów. Anglja chce wziąć jednak na siebie tylko ściśle określone zobowiązania. Interesuje przedewszystkiem bezpieczeństwo zachodniej granicy Niemiec czyli zagwarantowanie Francji i Belgji. Nie znaczy to jednak, jakoby rząd angielski nie dążył do osiągnięcia normalnych stosunków gdzieindziej, lub nie doceniał faktu nienaruszalności traktatu wersalskiego. Zmiany terytorjalne nie są aktualne lecz Anglja może się zobowiązać jego co do nietykalności wschodniej granicy Francji.

Naród niemiecki — zdaniem p. Chamberlaina — winien posiadać odpowiednie miejsce i znaczenie wśród państw w Lidze Narodów i winięn odgrywać należytą rolę w sprawach świata.

Spór niemiecki na wschodzie mógłby wywrzeć poważny wpływ na zobowiązanai, istn. między Francją i Polską oraz Francją i Czechosłowacją. Jest to sprawa delikatna, gdyż analizując, musi się z konieczności dopuścić myśl, że ktoś w brutalny sposób naruszy zobowiązania i że dokona napadu na swego sąsiada. O ileby Niemcy, gwałcąc traktat arbitrażowy, zaatakowały Polskę, to art. 16 paktu Ligi zostałby zastosowany. W tym wypadku Francja może uważać ogłoszenie wojny przez Niemcy przeciwko Polsce za ogłoszenie wojny przeciwko sobie, lecz w podobnym wypadku Anglja niema żadnych innych zobowiązań oprócz tych, które wypływają z faktu, że podpisała pakt Ligi Narodów. W razie jednakże, gdy Polska, działając niezgodnie z traktatem arbitrażowym, który już aprobowała, zaatakuje Niemcy, to w takim wypadku ani Anglja, ani Francja nie miałyby innych zobowiązań jak zastosować się do art. 16 i innych artykułów paktu Ligi Narodów. Zdaniem rządu angielskiego pakt gwarancyjny byłby wielkim krokiem naprzód na drodze do rozbrojenia. gdyż usunąłby obawy wojny i inwazji.

Poglądy Chamberlaina, jak z powyższego widać, są w dalszym ciągu jednostronne, nie ujmują sprawy w sposób głęboki i realny a w pewnej mierze przyczynić się mogą właśnie do zagrożenia ogólnego bezpieczeństwa, na którem rządowi angielskiemu niewątpliwie bardzo zależy ale do którego dotąd właściwej, prostej i jasnej drogi znaleźć nie potrafił.

Punkt ciężkości zagadnienia: pokój czy wojna leży dziś nie nad Renem, gdzie groźne pogotowie francuskie paraliżuje na razie wojownicze chęci Niemiec, lecz nad Wisłą, gdzie imperjalizm pruski chce zapoczątkować odwet, który dopiero potem zwróciłby się na zachód. W tej sytuacji angielskie rozróżnianie bezpieczeństwa na zachodzie i wschodzie jest nietylko teoretycznie jednostronne i błędne ale w praktyce to stopniowanie granic na klasę pierwszą i drugą jest wodą na młyn czarnego imperjalizmu Niemiec, których sukcesy na wschodzie z natury rzeczy stworzyłyby niebezpieczeństwo dla samej Anglji, która potem mogłaby po niewczasie żałować swej obecnej krótkowzrocznej ostrożności.

Pogląd Chamberlaina na rolę Niemiec jest jeszcze fatalniejszy. Obecny minister angielski spraw zagr. najwidoczniej przeoczył ten szereg faktów, jakie dowodzą, że Niemcy główne swe siły koncentrują w celu ponownego skąpania świata w morzu krwi i ognia. Jak p. Chamberlain godzi swą troskę o bezpieczeństwo pokoju i pragnieniem udzielenia szerokiej swobody ruchu dla tych rąk, które go podpalić usiłują jest na razie tajemnicą do której „kłębka“ nie sposób dojść „po nitce“ normalnej logiki.

Tych tajemnic jest sporo, naprz. dlaczego traktuje Chamberlain inaczej Niemcy niż Bolszewję, nie biorąc pod uwagę faktycznego pomiędzy niemi współdziałania. Może go otrzeźwi z ułudnych snów opatrznie pojętej ostrożności coraz wyraźniej pomiędzy Rosją a Niemcami zarysowująca się jednomyślność w sprawie ustaniania tych ostatnich i ewentualnie Sowietów do Ligi Narodów (patrz dziś nasz telegram: „Aż dwa konie trojańskie“). Może; — zobaczymy.

Na zakończenie jeszcze jedno. Chamberlain nie jest zwolennikiem izolacji Anglji ale może doczekamy się, że on sam, a raczej jego (nie o osoby ale o zasady rzecz idzie) obecne poglądy okażą się odosobnione w publicznej opinji angielskiej. Do tego oczekiwania upoważnia obserwacja budzącego się w społeczeństwie angielskiem krytycyzm wobec Niemiec i zainteresowanie sprawami polskiemi. Może ekonomiści angielscy znajdą właściwą drogę dla polityki wielko-brytyjskiej, która dotąd nie jest w zgodzie z charakterem tego realnie myślącego narodu. Jeżeli to uczynić potrafią, zyskują nietylko naszą ale również swej ojczyzny i całej pokojowej Europy serdeczną wdzięczność. — S. M. —

Końcowe obrady XII Międzynarodowego Kongresu Rolniczego w Warszawie.

Przemówienie margrabiego de Vogue. — Kongresowy bankiet. — Ostatnie posiedzenie piątej sekcji.

Warszawa, 24. 6. (PAT.) Dziś o godz. 4 po poł. w wielkiej sali Filharmonji odbyło się plenarne posiedzenie końcowe XII międzynarodowego kongresu rolniczego w Warszawie. Posiedzenie otworzył p. prezes Fudakowski, proponując następujący porządek dzienny:

1) ostateczne konkluzje poszczególnych sekcji kongresu;

2) wnioski międzynarodowej komisji rolniczej,

3) zamknięcie kongresu przez prezesa międzynarodowej komisji rolnej margrabiego de Vogue.

Po przyjęciu porządku dziennego margr. de Vogue wygłosił następujące uwagi. Kongres niniejszy stanowi jakby pomost pomiędzy dotychczasowymi a następnymi i dzięki żywotności swych obrad zajmuje wśród nich poczesne miejsce.

Warszawa, 24. 6. (PAT.) Wieczorem w salach Bristolu odbył się bankiet kongresowy przy udziale blisko 250 osób. Na bankiecie tym przemówienia wygłosili p. prezes Fudakowski, który, zakończył: Wnoszę kielich za urzeczywistnienie szlachetnych idei międzynarodowych kongresów rolniczych w ręce międzynarodowej komisji rolniczej i jej wybitnego przewodniczącego pana margr. de Vogue.

Warszawa, 24 6. (PAT.) Na dzisiejszem ostatniem posiedzeniu sekcji piatej (nauczanie rolnictwa), której przewodniczył p. Jankowski przyjęto jednogłośnie wnioski ogólne do punktu 1 b (nauka rolnicza na kursach dokształcających). Następnie przyjęto wnioski dotyczące punktu c (nauczanie rolnictwa w wojsku). Obrady toczyły się dalej nad punktem 1 d (wyzyskanie zakładów doświadczalnych dla celów nauczania rolniczego). Odczytane zostały referaty p. Jelinka (Czechosłowacja) i p. Pietruszyńskiego (Polska). Wnioski ogólne przyjęto po wprowadzeniu pewnych zmian redakcyjnych w brzmieniu, opracowanem przez komisję sekcyjna.

Próby zażegnania strajku rolnego
projektowanego jak wiadomo podczas żniw.

Rewizje orzeczenia Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej. — Konferencja w sprawie płac robotnika rolnego odbędzie się w Poznaniu. — Postulaty związku robotników rolnych i leśnych na Polskę Zachodnię.

Minister Pracy i Opieki Społecznej zwołuje w Poznaniu posiedzenie reprezentantów pracodawców i pracobiorców celem zmiany znanego nam a krzywdzącego robotników rolnych orzeczenia Nadzwyczajnej komisji Rozjemczej. Posiedzenie odbędzie się dnia 1 lipca br. w Poznaniu. A więc trzeba było długotrwałych strajków w czasie wiosennych zasiewów, oraz grożącego nam widma strajku w czasie żniw, aby przekonał się wreszcie rząd, że orzeczenie Komisji Rozjemczej dla pomorskiego i poznańskiego robotnika było krzywdzące.

Lepiej późno niż nigdy.

Swego czasu pisaliśmy w „Głosie Pom.“ — patrz artykuł w dziale gospodarczym nr. 92 pod tyt.: „Kto winien“, nr. 101 „Głosy czytelników w sprawie strajku rolnego“, nr. 122 „Groźba strajku rolnego w czasie żniw“, że jedynem wyjściem z tej groźnej sytuacji jest **poprawka orzeczenia w duchu naprawienia i wyrównania niesprawiedliwe oszacowanie płac tutejszego pracobiorcy zachodniej Polski. Pobrzękiwanie szabelką przez Straż Narodową groźnej sytuacji nie zażegna. Tylko przez sprawiedliwe oszacowanie płac tutejszego pracobiorcy rolnego przyczynimy się do zażegnania tej groźnej burzy — strajku rolnego podczas żniw.**

W tej sprawie Związek robotników rolnych i leśnych komunikuje:

W myśl uchwał Zjazdów prezesów filijnych Zw. dn. **10. 5. br. w Grudziądzu, a 17. 5. br. w Poznaniu** stawił Związek wniosek do Ministerstw Pracy i Opieki Społecznej o zwołanie Komisji Polubownej w celu poddania rewizji **orzeczenia Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej i to dnia 4 czerwca rb. Konferencję zwołano do Poznania** i pertraktacje toczyć się będą tylko dla Województw Poznańskiego i Pomorskiego.

Zaznaczyć nam wypada, iż pertraktacje toczyć się będą tylko wyłącznie na wniosek Związku Rob. Rolnych i Leśnych.

Socjaliści żadnego wniosku nie stawili, co najlepiej dowodzi, że im o dobro robotnika absolutnie się nie rozchodzi.

Podczas wspomnianej konferencji ustalone zostaną również akordy za sieczenie zboża, do tej pory jeszcze nie ustalono.

Na wypadek nie dojścia do porozumienia Zw. Rob. Rolnych i Leśnych zapowiada strajk, co do którego ma wszakże wpierw nastąpić ogólne głosowanie na konferencjach powiatowych wzgl. okręgowych prezesów filijnych. Zarząd Zw. Rob. Rolnych i Leśnych zastrzega, że bez poprzednio odbytych konferencyj i głosowania oraz bez wydania hasła przez Związek do strajku przystępować nie wolno. Przy tem Związek ostrzega przed wszelkiemi podszeptami ze strony socjalistycznej.

Konsul polski przed „sądem“ bolszewickim.

Warszawa- 24. 6. (PAT). W dniach 19 i 20 czerwca br. trybunał wojskowy w Moskwie rozpatrywał sprawę sędziego Józefa Łaszkiewicza, kierownika kancelarji byłego konsulatu polskiego w Tyflisie za czasów niepodległej Gruzji, oskarżonego z art. 66 sowieckiego kodeksu karnego. Łaszkiewicz, zamieszkały oddawna na Kaukazie nabył w r. 1919 obywatelstwo polskie za zgodą uprzedniego rządu gruzińskiego. To nabycie obywatelstwa nie zostało uznane przez rząd Gruzji sowieckiej, wobec czego Łaszkiewicz uważany jest przez władze sowieckie za obywatela sowieckiego. Oskarżonego skazano na śmierć. Wyrok ten został jednak wstrzymany na skutek interwencji poselstwa Rzpltej Polskiej w Moskwie. Sędzia Łaszkiewicz, znajdujący się w więzieniu od r. 1923 miał być w marcu rb. wraz z księdzem Ussasem wymieniony za Bagińskiego i Wieczorkiewicza. wymiana ta jednak nie doszła do skutku wobec zabójstwa Bagińskiego i Wieczorkiewicza.

Aż dwa „konie trojańskie“.

Londyn, 24. 6. (PAT.) „Daily Telegraph“ donosi z Berlina, że rządy niemiecki i rosyjski miały się porozumieć co do tego, iż sowiety zaprzestaną podnosić zarzuty przeciwko wejściu Niemiec do Ligi Narodów. Dziennik zaznacza, że celem Niemiec jest wciągnięcie również i Rosji do Ligi Narodów i utworzenie w Genewie potężnej grupy niemiecko-rosyjskiej.

Sytuacja na Wschodzie zaostrzona.

Antogonizm rasowy wzmaga się.

Paryż, 25. 6. (AW). „Chicago Tribune" donosi z Londynu, że rząd amerykański wydał polecenie obywatelom amerykańskim w Kantonie, aby opuścili miasto z powodu groźnej sytuacji. W ostatnim starciu marynarzy francuskich i angielskich z demonstrantami zginęło pięciu cudzoziemców, podczas gdy miejscowi nie ponieśli żadnych strat. W Kantonie sytuacja pogarsza się, w Szanghaju bunt rozszerza się tylko w Pekinie dzięki energicznej akcji gubernatora, uspokoiło się trochę.

Polityka kolonjalna Francji.

Paryż, 24. 6. (PAT.) Na nocnem posiedzeniu izby deputowanych Renaudel imieniem socjalistów przeciwstawił żywą politykę kolonjalną socjalistów polityce komunistów, domagał się jednakże nowych dokładnych danych o pokojowych zamiarach rządu. Painleve i Briand udzielili wyczerpujących wyjaśnień. Z kolei nastąpiła przerwa w obradach, W czasie której socjaliści naradzali się nad sprawą porządku dziennego kartelu, wyrażającego votum zaufania dla rządu. Doszło do zgody na podstawie tekstu, który izba przyjęła 510 głosami przeciwko 30.

Moskwa się niepokoji sytuacją na zachodzie.

Berlin, 25. 6. (AW). Ambasador sowiecki w Berlinie Krassin udał się samolotem do Moskwy. Powodem tego jest konferencja, która ma się odbyć pomiędzy Cziczerinem, Krasinem i Rakowskim. Omawiać na niej będą sytuację polityki zachodniej i paktu gwarancyjnego.

Nowy ambasador polski w Waszyngtonie.

Warszawa, 25. 6. (AW). „Express Poranny" donosi, że ambasador polski w Waszyngtonie, który obecnie bawił w Warszawie, na stanowisko swoje już więcej nie wróci. Kierownikiem ambasady zostanie p. C. Kwapiszewski w charakterze charge d'affaires. Ostateczna nominacja zostanie podpisana po powrocie min. Skrzyńskiego do kraju.

Z wczorajszych obrad Senatu.

Przyjęcie budżetu i ustawy skarbowej na rok 1925.

Warszawa, 24. 6. (PAT.) Przystąpiono do głosowania nad budżetem z poprawkami oraz nad rezolucjami. Sprawozdawca sen. Buzek (Piast) wyjaśnił ważniejsze zmiany, które wynikły z tego głównie powodu, że Senat nie chciał uchwalić budżetu z otwartym deficytem, który wynosi 47 milj. zł. Zmniejszono więc szereg wydatków i zwiekszono dochody. W głosowaniu przyjęto przedewszystkiem en bloc wszystkie zmiany do preliminarza, uchwalone przez komisję senacką skarbowo-budżetową.

Oprócz tego przyjęto według wniosków poszczególnych senatorów różne zmiany i rezolucje: i tak do całego budżetu przyjęto rezolucję sen. Nowodworskiego (Chrześc. Dem.) w sprawie zaniechania systemu renumeracji i wprowadzenia innych metod wynagradzania za wmożoną pracę. Do części M. S. Wojsk przyjęto rezolucję sen. Thulliego (Chrześc. Dem.) o oddanie części dostaw rzemiosłu we wszystkich dzielnicach Polski. W budżecie M. S. Wewn. przyjęto wniosek sen. Białego (Piast), aby od dnia 1 stycznia 1926 r. koszty utrzymania Policji Państwowej ponosił wyłącznie skarb państwa, a nie także związki samorządowe. W budżecie Min. Skarbu przyjęto wniosek sen. Zdanowskiego (Z. L. N.) o skreślenie 5 500 000 zł. na koszty bicia bilonu zagranicą i wstawienie 6 milj. zł. na renumeracje dla urzędników centrali i urzędów lokalnych. Wreszcie zmniejszono pozycję: różne wydatki osobowe jeszcze o 2 500 000 zł. W budżecie Min. Przem. i Handlu nowych zmian nie wprowadzono.

W głosowaniu ustawę skarbową na rok 1925 przyjęto.

P. marszałek Trąmpczyński: Muszę podziękować członkom komisji za usilną i owocną pracę kilkutygodniową, szczególnie przewodniczącemu p. sen. Adelmanowi, referentowi generalnemu oraz referentom poszczególnych działów. Senat udowodnił, że dokładność pracy zupełnie jest zgodna z energją pracy. Przez moje usta Senat wyraża życzenie, aby także rząd i Sejm starały się w przyszłości o to, by budżet został na czas wygotowany jak to się dzieje w innych państwach. Musimy to przeprowadzić, by budżet rzeczywiście był ustalany na początku roku, a nie w połowie roku.

Następne posiedzenie w środę, dnia 1 lipca o godz. 4 po południu.

Sejm obraduje nad Reformą Rolną.

Ślubowanie posła. — Pretensje Wyzwolenia. — Obrady nad Reformą Rolną. — Przemówienie p. Radwana. — Z. Z. N. za pełnem odszkodowaniem. — Wyzwolenie a reformę bez odszkodowania — Przedłużenie rozporządzenia o lichwie kredytowej.

Warszawa, 24. 6. (PAT), Na dzisiejszem posiedzeniu Sejmu pos. Markowicz złożył ślubowanie poselskie. Pos. Markowicz wszedł na miejsce ś, p. Sygietowicza (ZLN).

Przed porządkiem dziennym pos. Poniatowski (Wyzw) oświadczył, że na poprzedniem posiedzeniu Sejmu podczas nieobecności członków klubu Wyzwolenia p. marszałek odesłał wniosek tego klubu, dotyczący sprawy pos. Makulskiego do rządu i domagał się wyjaśnień od rządu. Przypuszczając, do rządu i domagał ię wyjaśnień od rządu. Przypuszczając, iż stało się to przez nieporozumienie, mówca wnosi o skierowanie tego wniosku do komisji regulaminowej.

W głosowaniu wniosek odesłano do komisji regulaminowej, poczem Izba przystąpiła do projektu ustawy o reformie rolnej.

Kierownik Ministerstwa Reform Rolnych p. Radwan oświadczył, że po 6-letnim okresie wahania zbliża się chwila rozwiązania zagadnienia reformy rolnej. Jest ona gospodarczą i ekonomiczną koniecznością, gdyż posiadamy w państwie przeszło 2 miljony gospodarstw małorolnych, liczących obszaru do 5 ha. Drugim motywem jest przeludnienie wsi. Przewidziana jest także tendencja rozdrobnienia większej własności. Inne państwa zdołały się już z tem zagadnieniem załatwić. Ustawa niniejsza jest z konieczności pewną reakcją przeciwko metodom, które dotąd nie doprowadziły do celu. Dotychczas rozparcelowano łącznie około 140 000 ha. Po przeprowadzeniu niniejszej ustawy, zwłaszcza jeżeli będą odpowiednie kredyty, rozwój tej akcji będzie znacznie większy. Mówca wyraża życzenie, by Sejm znalazł obecnie drogę do rozwiązania tego palącego zagadnienia.

Pos. Staniszkis (ZLN) oświadcza że klub jego, godząc się na przymusowy wykup ziemi, domagać się będzie gwarancji, że właściciele otrzymają równowartość majątkową i należytości hipoteczne nie ulegną zachwianiu. Związek Lud. Nar., zdając sobie sprawę, że ustawa ta ma ogromne znaczenie dla naszego ustroju rolnego, uzależnia jednak swoje stanowisko wobec niej od uwzględnienia szeregu poprawek, nadających ustawie charakter praworządności i czyniących ją wykonalną.

Pos. Poniatowski (Wyzw.) oświadcza, że jeżeli sprawa odszkodowań jest przeszkodą wykonaiu reformy rolnej, to trzeba ją usunąć i reformę wykonać bez odszkodowań, dlatego też mówca wnosi o przyjęcie za podstawę do dyskusji projektu klubu Wyzwolenia.

Następnie Izba przyjęła w trzeciem czytaniu projekt ustawy, przedłużającej do dnia 1 lipca 1926 r. moc rozporządzenia o lichwie kredytowej. Rozporządzenie to uważa za lichwę pobieranie więcej niż 24 proc. w stosunku rocznym.

NIEPEWNA SYTUACJA W CHINACH.

Kanton, 24. 6. (PAT). Sytuacja jest bardzo niepewna. Dziś rano dowództwo angielskich sił zbrojnych wydało specjalne zarządzenia. W przewidywaniu dalszych zaburzeń amerykańska kanonierka „Helena" odpłynęła w kierunku Shamon. W Amoy położenie nie przestaje być niebezpiecznem. Wobec powtarzania się manifestacji przeciwko cudzoziemcom, około 500 kobiet i dzieci z kolonji europejskiej opuściło Shamon, udając się na pokładzie statku angielskiego do Hong-Kong.

KONFERENCJA U P. MARSZAŁKA RATAJA.

Warszawa, 24. 6. (PAT). U p. marszałka Rataja odbyła się dziś konferencja z udziałem przewodniczącego komisji budżetowej pos. Gruszki oraz generalnym referentem budżetu pos. Głąbińskim. Postanowiono, że we czwartek po poł. odbędą się narady sejmowych referentów poszczególnych działów budżetu w sprawie zmian Senatu, zaproponowanych do preliminarza budżetowego. W piątek o godz. 10½ rano odbędzie się posiedzenie połączonych sejmowych komisji skarbowej i budżetowej, na którem p. premjer Grabski wygłosi expose w sprawie polityki Banku Polskiego oraz w sprawie pożyczki amerykańskiej. Następnie komisja budżetowa załatwi poprawki Senatu do budżetu, poczem wnioski komisji wejdą pod obrady plenum Sejmu w sobotę lub ewentualnie w ciągu przyszłego tygodnia.

JESZCZE JEDNA WYPRAWA DLA ZDOBYCIA BIEGUNA PÓŁNOCNEGO.

Londyn, 24. 6. (PAT.) Wczoraj wypłynęła z Liverpoolu na daleką północ ekspedycja prowadzona przez Algarsona. Przed wyruszeniem w drogę Algarson oświadczył, że celem jego ekspedycji jest przeprowadzenie szeregu badań naukowych, szczególnie w strefie między Spitzbergiem a Ziemią Franciszka Józefa. Wedle przypuszczeń podróżnika, w strefie tej znajdują się jeszcze nieznane niewielkie lądy.

ZNOWU TRZĘSIENIE ZIEMI W JAPONJI.

Berlin, 25. 6. (AW). Donoszą o licznych trzęsieniach ziemi. Jedno miało miejsce w Japonji północnej, drugie południowo-wschodniej, dalej w okolicach miast Tabi i Osaki. Wypadków w ludziach nie było.

METODY FASZYZMU.

Na życzenie Mussoliniego czas trwania rozpoczętego kongresu faszystów został skrócony o 1 dzień. Decyzje, powzięte przez kongres są bardziej znaczące niż wypowiedziane na nim przemówienia. Z pośród tych decyzji najbardziej symptomatyczną jest decyzja, zatwierdzająca jednogłośnie Farinacci'ego na stanowisku sekretarza generalnego stronnictwa faszystów, stanowi ona bowiem aprobatę bez zastrzeżeń nieprzejednanych metod, stosowanych przez deputowanego Cremony przy pełnieniu swych obowiązków.

Pozatem kongres pozostawił Farinacci'emu troskę o dobór swoich współpracowników. Farinacci przeto nie mógł się spodziewać szerszego votum zaufania. Po kongresie dominującem jest wrażenie, które zresztą dawało się odczuwać już wczoraj po uchwaleniu przez izbę ustaw nazwanych ultrafaszystowskiemi, że faszyzm zamierza zwrócić do metod, stosowanych w pierwszym czasie po objęciu władzy, by przeprowadzić dzięki posiadaniu legalnej broni, jaką dlań nknł parlament swoją działalność odnowicielską, której często stawała na przezkodzie troska o pozostanie w ramach legalności.

Ustawy przyjęte ostatnio przez parlament a mianowicie ustawa w sprawie usunięcia żywiołów niefaszystowskich z administracji państwowej, ustawa, przyznająca rządowi pełne pełnomocnictwa w zakresie ustawodawczym, wreszcie ustawa prasowa uważane są w kołach faszystowskich jako mogące wzmocnić w znacznej mierze rząd faszystowski. Wzięcie pod obrady utawy prasowej nie było przewidziane, to też przyjęcie jej wywołało niewątpliwy żal w tych kołach opozycji awentyńskiej, które doradzały powrót do parlamentu.

— **Z Bułgarji.** Oddział wywiadowców, który wykrył kryjówkę bandytów sprawców dokonanego w kwietniu napadu na króla został zaatakowany w okolicy Irtimon strzałami karabinowymi. W czasie walki został zastrzelony przywódca bandy Bonew czterej inni bandyci zdołali zbiedz.

E. J. i T.

O Rosji bolszewickiej

(Dokończenie.)

W mieście lub w garnizonie jest czemś — czerwonym gwardzistą — może sobie dużo pozwalać poza służbą. Na ćwiczeniach i manewrach poza miastem on jest pan. Gdzie zajdzie do wsi — rozkazuje — zajmuje kwaterę — każe sobie dawać jeść i pić — dostarczyć koni i biada temu, któryby mu odmówił. Tak żyje dwa, trzy lata. Wraca po skończeniu do domu na gospodarstwo. Ba — ale to co on robił innym, zaczynają żołnierze jemu czynić — zabierają mu konia, krowę, wypróżnią śpiżarnię — często i natłuką. Chłop przejrzał, nie podoba mu się to, zaczyna dumać, klnąć po cichu — no i myśleć o carze. Z bolszewika zrobił się napowrót monarchista-konserwatysta.

W ten sposób walka komuny ze wsią trwa. — Chłopi się zmawiają, zaczynają się bunty, mordowanie komisarzy — przychodzą krwawe represje, zaciętość się wzmaga, a ogień przytłumiony tu — wybucha tam i tak ciągle w kółko.

Jedna, jedyna racja, która cienką nitką wiąże chłopa z komuną, jest ta, która mu pozwoliła zabrać grunta wielkiej własności i pohulać „z panami", ale już coraz częściej odzywa się u nich rozsądek. „Zabraliśmy ziemię — ale czy się to da utrzymać — przyjdzie dzień, że komuna nam tę ziemię odbierze — albo ktoś inny się zjawi i także zmusi do zwrotu". Woleliby tę ziemię regularnie od „pana" zakupić — ale gdzież szukać tego pana. I czy komuna pozwoli na takie kupno?...

I zdaje się, że dalekim jeszcze jest czas, kiedy Leninowcy będą mogli sobie powiedzieć, że pozyskali chłopa rosyjskiego dla swojej idei. Mogli go mieć, kiedy i gdzie chodziło o mord i rabunek, bo w każdym chłopie tam siedzi mniejszy lub większy Pugaczew — Zelerniak — lub Gonta. Do posłuszeństwa dobrowolnego dla komuny — nie będą go mieli.

Mimo wysiłków czynionych w celu zatracenia w chłopie wiary i religji — wiara rośnie — a z nią i religijność. Cerkwie są pełne, a chłop, baba, dziecko jedną gorącą modlitwę do Boga wznoszą, aby ich uwolnił od „antychrysta". Żydowski manewr się nie udał — wywołał raczej silniejszą z każdym dniem reakcję — i stanowczo wątpić należy w to, że chłop odejdzie od stóp Krzyża, aby pójść pokłon oddać Leninowi i jego posągom.

Tak mniej więcej wygląda ustrój bolszewicki w Rosji. Redukuje się to wszystko — do panowania kilku, może kilkunastu indywiduów w znikomej mniejszości ideowców — w bezwzględnej większości żydów. Co ci ostatni zamierzają, to chyba dla zupełnie ślepego, albo jak powiada moskal, dla „krugom duraka" jest tajemnicą. Już się zresztą, pod wpływem wrodzonej im „hucpy" coraz mniej maskują. Zniszczyć chrześcijaństwo, zdemoralizować jego adeptów i powoli zmienić ich w posłusznych niewolników, pracujących dla nich, ich „panów". Czy im się to uda — tego sami nie są jeszcze zupełnie pewni — rozbiwszy w strzępy jedno z najpotężniejszych państw — mają nadzieję, że im się to uda z mniejszemi — na każdy wypadek tymczasem rabują i mordują gdzie i co mogą.

Głupcy! nie widzą czy nie chcą widzieć, że im się ta cała robota może na głowy zawalić. Z chwilą bowiem, kiedy chrześcijańskie społeczeństwa powiedzą sobie, że niema żadnej racji szkrupuł, iż nie należy używać wobec nieprzyjaciela broni morderczej bez sądu — ale poznawszy tego nieprzyjaciela i jego sposoby walki — powiedzą sobie, że się tak bronić mogą i będą, jak są atakowani — gotowe plemię Abrahama zniknąć z powierzchni ziemi, jak drobna chmurka przed huraganem.

Oko za oko, ząb za ząb! tak z nimi jedynie walczyć można i trzeba.

Ey.

Z OSTATNIEJ CHWILI.

(Telefonem od własnego korespondenta.)

ROKOWANIA Z NIEMCAMI.

Warszawa, 25. 6. (Tel. własn.) Na prośbę Rządu polskiego wyjeżdża pos. Korfanty wraz z p. Cubulskim naczelnikiem wydziału węglowego ministerstwa handlu i przemysłu do Berlina jako rzeczoznawca w celu pertraktacji z rządem niemieckim w sprawie węgla górnośląskiego.

EXPOSE P. GRABSKIEGO.

Warszawa, 25. 6. (Tel. wł.) Jutro (w piątek) o godz. 10 min. 30 na wspólnem posiedzeniu komisji skarbowej i budżetowej wygłoszone zostanie exposé p. prem. Grabskiego. Tematem jego przemówienia będzie sprawa pożyczki amerykańskiej oraz polityki Banku Polskiego.

KONGRES PRZYJACIÓŁ LIGI NARODÓW.

Warszawa, 25. 6. (Tel. wł.) W czasie od 3—8 lipca będzie w Warszawie obradował 9 z kolei Kongres unji międzynarodowej stowarzyszeń przyjaciół Ligi Narodów. Weźmie w nim udział szereg wybitnych osobistości świata politycznego. Kongres będzie miał doniosłe znaczenie pod względem politycznym i propagandowym.

OTRZEŹWIENIE „WYZWOLENIA".

Warszawa, 25. 6. (Tel. wł.) Poseł Rusinek z klubu P. S. L. („Piast") wystosował list otwarty do posła Polakiewicza („Wyzwolenie") w związku z jego wystąpieniem na poniedziałkowem posiedzeniu Sejmu w sprawie dojlidzkiej. Pos. Rusinek stwierdza, jak odmiennie od swego obecn. stanowiska p. Polakiewicz referował publicznie tę samą sprawę i jak u atakowanych dziś osób zabiegał o mandat, który otrzymał z okręgu białostockiego, a więc i gminy dojlidzkiej. — Przypomnienia i wyjaśnienia te musiały jak strumień zimnej wody podziałać na posła Polakiewicza i całe „Wyzwolenie", które ujawnia pewne otrzeźwienie z poprzedniego zapału wojowniczego, co zaznaczył się już w wczorajszem posiedzeniu Sejmu.

ROKOWANIA POLSKO-ŻYDOWSKIE.

Warszawa, 25. 6. (Tel. wł.) Pertraktacje polsko-żydowskie, które toczyły się z Rządem od kilku tygodni przyjmują obecnie charakter półurzędowy. Obie strony uznały za wskazane szerokie omówienie w rokowaniach prywatnych zagadnień w celu przygotowania gruntu dla konkretnych ustaw i rozporządzeń. Rząd powiadomił ugrupowania sejmowe o przebiegu w dotychczasowych rokowaniach. Zamiary rządu spotkały się z przychylnem przyjęciem ze strony sfer prawicowych.

GŁÓWNA INSPEKCJA KOLEJOWA.

Warszawa, 25. 6. (Tel. wł.) Projektuje się utworzenie głównej inspekcji kolejowej. Nowy ten urząd, podlegając ministrowi kol., działać ma samodzielnie, niezależnie od departamentu ministerstwa. Zadaniem gł. insp. byłby bezpośredni nadzór na prawidłowem zastosowywaniem na kolei obowiązujących ustaw, rozporządzeń i instrukcyj we wszystkich działach. Zadanie swe spełniałby urząd dorażną kontrolą stanu rzeczy w razie ujawnienia się jakichkolwiek niewłaściwości. Na czele gł. insp. kol. stać będzie osoba mianowana przez p. Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek ministra kol. — Projekt ten znajduje się obecnie pod obradami sejmowej komisji komunikacyjnej.

PREMJER GRABSKI NIE WEŹMIE UDZIAŁU W OTWARCIU WYSTAWY POMORSKIEJ.

Warszawa. Z kół miarodajnych donoszą, że premjer Grabski z powodu ważnych prac nie przybędzie na otwarcie Wystawy Pomorskiej. W zastępstwie premjera przyjedzie p. Klarner, min. przemysłu i handlu.

NOWY KLUB BIAŁORUSKI.

Warszawa, 24. 6. (PAT). W dniu dzisiejszym posłowie: Bronisław Taraszewicz, Piotr Miotła, Szymon Rak-Michałowski i Wołoszyn zakomunikowali p. marszałkowi, że występują z klubu białoruskiego i tworzą nowy klub pod nazwą: Białoruska włościańsko-robotnicza gromada.

ZJAZD NAUCZYCIELSKI.

Z okazji I. Wystawy Pomorskiej w Grudziądzu urządza Okręg Pomorski „Stowarzyszenia Chrz. Narod. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych" ogólny zjazd nauczycielski, który odbędzie się w niedzielę, dn. 5 lipca rb. w Grudziądzu, aby umożliwić i ułatwić nauczycielstwu zwiedzanie tej poparcia godnej I. Wystawy Pomorskiej.

Ponieważ w tym czasie nie wszystkie szkoły będą miały wakacji, Ministerstwo W. R. i O. P. w uwzględnieniu ważności i doniosłości Wystawy osobnem rozporządzeniem udzieliło na dzień 5-go i 6-go lipca urlopu tym nauczycielom i nauczycielkom Pomorza i Poznańskiego, którzy zwiedzą wystawę. Rozporządzenie to zostanie podane urzędowo do wiadomości nauczycielstwu przez inspektoraty szkolne.

Zjazd nauczycielski rozpocznie się po nabożeństwie kościelnem o godzinie 9.30 w auli gimnazjum żeńskiego.

Referaty wygłosza:

1. poseł Stefan Sołtyk, prezes Sejmowej Komisji Oświatowej p. t.: „O konieczności reformy szkoły polskiej".

2. poseł inż. Paweł Romocki: Położenie gospodarcze i finansowe Polski", poczem nastąpi zwiedzanie grupami pod przewodnictwem fachowców Pierwszej Wystawy Rolnictwa i Przemysłu Pomorskiej, oraz zwiedzanie miasta Grudziądza.

Zarząd Koła miejscowego postara się o dalsze urozmaicenie planu powyższego.

Troska Chrześc. Demokracji o robotnika.

Wniosek Klubu Chrześcijańskiej Demokracji w sprawie bezrobocia na G. Śląsku.

Z dniem 15 czerwca br. wygasła umowa Genewska, zawarta między Polską a Niemcami, na mocy której Rzesza Niemiecka zobowiązana była do pobierania określonego umową kontyngentu węgla z kopalń, położonych na polskiej części G. Śląska, ponadto produkty eksportowane do Niemiec wolne były od cła.

Z powodu wygaśnięcia umowy należy się obawiać zaostrzenia kryzysu w przemyśle górnośląskim, a zwłaszcza w górnictwie, co spowodować może dalsze powiększenie liczby bezrobotnych, która już w obecnym czasie wynosi z górą 40.000.

Wobec tego podpisani wnoszą

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Wzywa się Rząd do złożenia oświadczenia, jakie środki zamierza podjąć celem umożliwienia zbytu węgla i innych produktów przemysłowych górnośląskich, oraz jakie zamierza przedsięwziąć środki celem zatrudnienia nowych bezrobotnych, względnie w jaki sposób przyjść im zamierza z pomocą.

Wnioskodawcy:

Warszawa, dnia 18 czerwca 1925 r.

VI. ZJAZD KATOLICKI W OSTROWIE 27-28-29 CZERWCA 1925 ROKU.

W sobotę 27 czerwca o godz. 4 popol. otwarcie Zjazdu w Teatrze Miejskim (Strzelnica) i I zebranie plenarne.

W niedzielę 28 czerwca br. o godz. 8 rano uroczyste nabożeństwo na intencję Zjazdu, celebruje J. Em. ks. Kardynał Prymas: kazanie wygłosi ks. kan. prof. Lisiecki z Gniezna, o godz. 9.30 rano pochód na miejsce odsłonięcia pomnika śp. ks. Kardynała Ledóchowskiego.

O godz. 5 popol. II zebranie plenarne.

W poniedziałek (uroczystość Piotra i Pawła) nabożeństwo sodalicyjne dla VI Zjazdu z kazaniem o godz. 7½ rano.

Nabożeństwo III zakonu św. Franciszka z kazaniem o godz. 6½ rano.

Nabożeństwo misyjne z kazaniem ks. Budaszewskiego ze Lwówka o godz. 9.30 rano.

Nabożeństwa te odbędą się w kościele parafjalnym.

O godz. 12 w poł. III zebranie plenarne i zamknięcie Zjazdu. O godz. 2 i pół uczestnicy udają się do kościoła parafjalnego na dziękczynne „Te Deum".

Walne zebranie Ligi Katolickiej na diecezję gnieźn. i poznańską odbędzie się w niedzielę 28 czerwca br. o godz. 11 przed południem w Ostrowie, Wlkp. na sali zebrań plenarnych Teatru Miejskiego (Strzelnica).

Pociągi z Poznania do Ostrowa wychodzą: rano: 6.05, 8.40, 11.15, popołudniu: 3.45, 6.35.

Uczestnicy Zjazdu otrzymają zniżkę biletów kolejowych na drogę powrotną na mocy kart uczestnictwa wydawanych **w biurze informacyjnym w Ostrowie w czasie VI. Zjazdu Katolickiego.**

Szlakiem wypadku i zbrodni.

ZBRODNICZE ŻARTY.

W Łodzi popełniono jeden ze zbrodniczych figlów, polegających na alarmowaniu fałszywie pogotowia ratunkowego. Finał „zabawy" był tragiczny. Oto z numeru telefonu Nr. 1037, w mieszkaniu niejakiego Dąba, zaalarmowano pogotowie, że na ulicy Aleksandryjskiej leży jakiś człowiek, który postrzelił się. Pogotowie wyjechało na miejsce, okazało się, że nikogo niema. W międzyczasie wezwano pogotowie do drugiego wypadku. Karetka jeszcze nie wróciła z ulicy Aleksandrowskiej. Po powrocie dyżurny udał się na wskazane miejsce, lecz już za późno. Skutkiem spóźnionego ratunku samobójczyni zmarła. Bezmyślny żart miał skutki tragiczne. Zarząd pogotowia występuje na drogę sądową przeciw Dąbowi.

ARESZTOWANIE SZAJKI SZPIEGOWSKIEJ.

Na terenie Rakowa w województwie Nowogrodzkiem miejscowe dowództwo K. O. P. wykryło szajkę szpiegowską dość rozgałęzioną. Wszystkich członków szajki aresztowanych wraz z dowodami przekazano właściwemu sądowi. Szczegółów na razie brak ze względu na rozpoczęte dopiero co śledztwo.

ARESZTOWANIE SPRAWCY MORDU RODZINY GRABARZA W ZGIERZU.

Dnia 21 bm. aresztowany został Szymczak w związku z dokonaną niedawno zbrodnią w Zgierzu. Po dokonaniu zbrodni widziano Szymczaka w pobliżu cmentarza, a po spełnieniu zbrodni Szymczak zniknął. Szymczak obiecywał zemścić się na grabarzu, który go kilkakrotnie przyłapał na cmentarzu na kradzieży.

Ks. J. A. ŁUKASZKIEWICZ.

Archiwum miasta Grudziądza.

Ważny teraz notujemy wypadek.

Gdy w roku 1455 brakło Polakom amunicji i żywności, drobna szlachta, zebrana w Grudziądzu, wystąpiła ostro przeciw możnowładcom i duchowieństwu, którzy nie płacili podatków i nie popierali wojny. Młodzi postępowcy uchwalili tak zwane **Statuta grudziądzkie**, dążące do reform rządowych i nałożenia wyższych podatków na wojnę. Magnaci obalili Statuta grudziądzkie na sejmie piotrkowskim 1456 r. Zasady grudziądzkie szerzyły się jednak dalej, oddały rządy w ręce drobnej szlachty, zapoczątkowały zwoływanie sejmów i sejmików, oraz życie konstytucyjne w Polsce.

Pokojem w Toruniu 1466 r. Polska odzyskała morze Bałtyckie i ujście Wisły. Kultura Zachodu szła przez Polskę na Wschód. Rozwinął się olbrzymi handel i przemysł. Kronikarze piszą, że wrócił **wiek złoty**, który po śmierci Chrobrego zniknął na długie lata. Ćwierciami mierzono złoto, a korcami srebro. Zdobycie Pomorza i Bałtyku postawiło Polskę u szczytu potęgi. **Kultura i oświata w XV i XVI wieku stała w Polsce wyżej, aniżeli w Niemczech.**

Zwycięstwo Kazimierza Jagiellończyka było połowicznem. Na prośby papieża i cesarza zostawił Zakonowi Królewiec z częścią Prus Wschodnich. Był to klin, który później rozsadził Polskę.

Prusy królewskie otrzymały od Polski samorząd i **sejmik** własny, który zbierał się w maju na św. Stanisława w Malborgu, a w jesieni na św. Michała w **Grudziądzu**. Brały w nim udział szlachta i miasta. Posłów było 120. Za wojenne zasługi otrzymał Grudziądz przywileje 1472 i 1526 r. Większość mieszczaństwa stanowili Niemcy, więc szkoły i urzęda były niemieckie. Polska nie zaprowadziła urzędowania polskiego. Błąd ten wielką sprowadził szkodę. Mieszczanie przyjmowali luterstwo. aby utrzymać odrębność narodową niemiecką.

W r. 1572 przyjął protestantyzm proboszcz Maciej Strzepca i oddał wszystkie kościoły lutrom. Proces trwał do 1609 roku. Katolicy odzyskali kościoły napowrót. — Szlachta zakazywała mieszczanom rzemiosła rolnego, więc mieszczanie postarali się o zakaz, aby szlachta nie zajmowała się rzemiosłem w mieście pod utratą szlachectwa w r. 1542 i 1580 (Archiwum cz. III, str. 116). Hańbą była chciwość szlachty, a nie rzemiosło, jak później przekręcano. —

Zygmunt III odwiedzał kilkakrotnie Grudziądz i omawiał z mieszczanami sprawę **opanowania Bałtyku** — Imperium Maris — przeciw Gdańszczanom. Szlachta go nie poparła. Car Piotr zrozumiał znaczenie Bałtyku, więc przeniósł stolicę z Moskwy do Petersburga. Rosja stała się największą w Europie potęgą. Cztery wojny szwedzkie zniszczyły Polskę, spustoszyły Grudziądz, a w piątej straciła Polska Inflanty, Estonję, Jurgię i Karelję pokojem w Nysztadzie 1721 r. Fryderyk II zajął w roku 1772 bez wystrzału Prusy Królewskie z Grudziądzem, odciął Polskę od morza, więc nie mogła utrzymać swej niezawisłości i w r. 1795 wykreślona została z państw Europy.

Prusacy zrozumieli pomysły Chrobrego i uczynili Grudziądz **największą fortecą Niemiec**. W r. 1776 zbudowali ją według systemu Vaubana, a gdy Francja zawarła przymierze z Rosją, — Wilhelm II przebudował ją na sposób nowożytny.

Miasto, gwałtownie germanizowane, rozrosło się w pierwotnych granicach, a przybyło fabryczne przedmieście Chełmińskie i przedmieście Tarpneńskie.

Ludności liczy dzisiaj miasto 54 000, w tem katolików 47 000, reszta protestanci i żydzi.

Śpichlerze budowano od roku 1300 od strony Wisły, kilka pięter wysokie, aby zastępowały mury obronne. — **Most żelazny** skończono 1883 r. Stoi on na 12 granitowych filarach i jest 1143 m długi. **Słynie jako arcydzieło budownictwa.**

Charakterystycznemi są spory mieszczaństwa z władzami politycznemi. Mieszczan polskich wycięli Krzyżacy 1309 r. Sprowadzeni niemieccy mieszczanie nie mogli pogodzić się z systemem **fiskalnym Zakonu** i z uciskiem komturów. Łączą się z Ligą obronną Jaszczurczą, potem z Tow. Jaszczurczem i stoją po stronie Polski w walce 1454—1466. Gdy starostowie wyzyskiwali mieszczan, jak komturzy, szukali obrony w luteraniźmie od 1525 r. Dla korzyści finansowych łączą się ze Szwedami, Sasami, Moskalami, z Fryderykiem II i jego następcami. Walczą z katolikami i zakonami dla korzyści materjalnych. Polska nie starała się o szkoły polskie. Jezuici prowadzili od roku 1622 szkołę z wykładową łaciną. Fryderyk II zaprowadził szkoły niemieckie po wsiach, a w jezuickiej zaprowadził język niemiecki. Po pierwszym rozbiorze Polski liczono Jezuitów: 14 księży i wielu braci. Benedyktynki miały 28 sióstr chórowych, nadto wiele nowicjuszek i konwersek. Reformaci liczyli 14 księży, 3 kleryków i 5 braci. Okolica polska utrzymywała tę wielką liczbę osób zakonnych. —

Mieszczaństwo dzieliło się na 3 stany. Rada Miasta wybierała 3 burmistrzów, z których co roku inny był prezydentem. Plebiscyt wybierał Radę i Sąd miejski. Do Magistratu **nie dopuszczano Polaków**, potem katolików, stąd procesa i spory. Przy kościele skupiały się cechy i bractwa. Wyróżniło się Bractwo **Literatów** (inteligencji), które miało swój chór i osobną mszę każdej niedzieli; Bractwo **Ubogich** posiadało znaczny majątek, a Bractwo **Kapłanów-Emerytów** dekanalnych miało pola, łąki i dom. Gdy w r. 1610 upadło — majątek zabrał Magistrat i obracał dochody na remont kościoła i murów. Dobrobyt miasta był wielki. Inwentarze spadkowe wykazują domy, grunta, gotówkę, mnóstwo rzeczy złotych, srebrnych, jedwabiów, dywanów, kosztownych sprzętów, a nawet drogocennych bibljotek. — Służba stroiła się z przepychem, więc r. 1658 zakazał Magistrat nosić jej srebro, złoto, klejnoty, jedwabie i aksamity pod karą pracodawców. — O moralność dbał Magistrat. **Lekkomyślne** kobiety w słomianym wieńcu oprowadzano wokoło ratusza na urągowisko i wypędzano za bramy miasta. Powrót był niedozwolony. Mężczyzna otrzymywał 50 plag na rybnych stołach publicznie. — **Materjalne zyski** Niemców Grudziądza przechylały ich sympatje dla wrogów Polski. Wzrastało jednak mieszczaństwo polskie, które w myśl tradycyj Jaszczurczych upominało się o równouprawnienie. Magistrat szukał pomocy u króla Augusta II, który jako Niemiec nakazał opornym Polakom posłuszeństwo komunalnym władzom niemieckim. Podczas konfederacji barskiej trzymał Magistrat z Moskalami i Fryderykiem II., którego oficerom jeszcze przed 1772 r. pozwalał wyłapywać w mieście na przedmieściach polskich rekrutów dla Prus. —

Ks. J. A. Łukaszkiewicz.

Sprawy społeczno-gospodarcze.

Estetyczna i gospodarcza szata

pomorskich lasów na Wystawie w Pawilonie Leśnictwa.

Kto ma zamiar spędzić wakacje w borach Tucholskich lub innym uroczym zakątku leśnym na Pomorzu, niech przed tem uważnie zbada i pozna wszystko to co się znajduje w ładniutkim domku o białych ścianach i szarozielonym dachu, jakim jest pawilon leśnictwa na I Pomorskiej Wystawie Rolnictwa i Przemysłu.

Ma to takie same znaczenie, jak gdyby dajmy na to ktoś zapragnął mieszkać w dużem mieście, lecz nie zabłądzić w nim ani razu, przeto przed spełnieniem swego zamiaru dokładnie wystudjował plan miasta, przewodnik i pewną ilość książek opisujących najpiękniejsze zabytki tego grodu.

Pawilon leśnictwa to piękny zbiór, z drobiazgową pieczołowitością zebrany, przez kierownictwo państwowych lasów na Pomorzu, najbardziej wyróżniających się żywych i martwych okazów leśnych. Na wstępie, zaraz po wejściu do wnętrza widzimy wspaniały okaz orła skalnego, który miał to nieszczęście przywędrować na Pomorze i został złapany w sidła przez jednego z tutejszych gajowych.

Ściana „vis á vis" przeznaczona jest łowiectwu. Widzi się tam dobór broni w historycznym rozwoju, zacząwszy od pierwotnych i prastarych rodzai broni łowieckich, jak: łók cisowy, broń skałkowa opartą na widełkach itp.

Cała ściana vis á vis — to malowniczy gąszcz rogów, jeleni, łosi, rogaczy i danieli. Po prawej i lewej stronie tego gąszczu widzimy najrozmaitsze ptactwo leśne i wodne bardzo starannie wypchane, między innemi: Orlik mały, kania, głuszec, wspaniały okaz wielkiego ptaka, czapla, bażant, kilka gatunków dzikich kaczek itd. itd. Z wszystkiemi tymi reprezantami skrzydlatego państwa można się zapoznać w lasach pomorskich, jeżeli się obrało leśniczówkę na czas wakacji. Dobrze jest przeto nauczyć się pierw rozpoznawać mieszkańców naszych lasów.

Prawe skrzydło pawilonu posiada rzeczy mające głębsze gospodarcze znaczenie, a mianowicie: dobór fotografji i aparatów technicznych ilustrujących przebieg działalności **państwowej wyłuszczarni nasion jaka się znajduje w Kłoskowie.**

Pomorska wyłuszczarnia nasion dzięki najnowszym technicznym ulepszeniom zajmuje się wspomnianym działem wytwórczości na wielką skalę dostarczając nasion w najodleglejsze zakątki Rzplitej.

Obok widzimy kartogramy i mapy ilustrujące nam procentowy stosunek lasów i pól, lasów państwowych i prywatnych, stan zadrzewienia, obszar nieużytków, rodzaj drzew (sosna) najczęściej spotykanych na Pomorzu.

Prócz tego znajdują się tu cenne okazy pasożytów leśnych jak: czeczotka, jemioła, wilk leśny, huby, olbrzymie grzyby pasożytujące na drzewie.

Środek pawilonu zajęty jest szpalerem wysokich pni sosnowych, które ilustrują nam **sposób żywicowania.**

Na pniu sosny robi się bądź to poprzeczne nacięcie, bądź zdziera się korę podłużnie, poczem u samej nasady przyczepia się naczynie metalowe. Pachnąca żywica spływa złocistemi kroplami do podstawionego naczynia wypełniając go po brzegi w przeciągu jednej doby.

Przemysł żywiczny rozwinął się silnie w czasie wojny, kiedy to potrzeba było znacznej ilości kalofonji do wypełniania szrapneli, prócz tego z żywicy pędzi się jeszcze terpentynę.

Między szpalerem pni sosnowych widzimy kilka stolików, na których położone są szklane pudełka ze szkodnikami leśnemi, których to nasze bory posiadają tak wiele i to nie tylko w świecie owadów, przedewszystkiem różnego gatunku korników, smolików itp., lecz także w świecie skrzydlatych ciem, gdzie największą klęską jest **sówka-chojnówka.**

Ta ostatnia jest klasycznym przykładem **w jaki sposób nędzny owad może mieć tak wielkie gospodarcze znaczenie.**

Na lewem skrzydle pawilonu umieszczone fotografie unaoczniają nam te olbrzymie szkody, jakich się dopuściła sówka w pomorskich lasach.

Żywiołowa klęska sówki, była już niejednokrotnie poruszana w prasie, która biła na alarm, chcąc obudzić czujność społeczeństwa przeciwko temu największemu szkodnikowi lasów.

Na podłodze lewej części pawilonu i na półkach do tego specjalnie przeznaczonych widzimy wiele rzadkich i pouczających przedmiotów, jak przekroje pni: dębów, sosen, grabów, a nawet cisów, z pośród których niektóre uderzają swemi rozmiarami. Mamy tam przekrój 1000-letniego dębu, płytę, dookoła której mogłoby zasiąść, jak do stołu kilkanaście osób. Korzeń 1000-letniego cisu. Przekroje sosny na odpowiedniej i na nieodpowiedniej glebie. Próby ziemi w szklanych pudełkach, które pouczają nas na jakich gatunkach ziemi najchętniej rozwijają się różne gatunki drzew, a więc: na żyznych glinkach dęby i graby, na piaskach sosny itp.

Widzimy tam również ziemię z Helu, naniesioną przez wiatry, zktórej nie ma żadnego użytku.

Powszechną uwagę zwraca tłuczek do tabaki misternie wyrobiony z drzewa cisowego.

Pawilon leśnictwa ma duże gospodarcze i pedagogiczne znaczenie. Nic dziwnego więc, że zapowiedziane zostały wycieczki studentów-leśników ze wszystkich wydziałów leśnych jakie w Rzplitej przy uniwersytetach posiadamy.

Okazy z tak drobiazgową starannością zebrane w pawilonie leśnictwa będą prawdopodobnie przekazane dla poznańskiego uniwersytetu.

Jerzy Kruszewski.

Stosunki handlowe polsko-rosyjskie.

— **CYFROWE DANE O HANDLU POLSKO-ROSYJSKIM.** Dotychczas Polska w handlu zagranicznym Rosji zajmuje zupełne podrzędne miejsce. Wskutek niedoceniania znaczenia rynku rosyjskiego wyniki za I-szy kwartał w handlu z Rosją są nieznaczne. Udział Polski w obrotach zagranicznych Rosji wynosi zaledwie 0,2%. Ogółem wywieziono z Polski do Rosji w I-szym kwartale br. rozmaitych wyrobów przemysłowych za sumę 182,9 tys. rb. zł., przywieziono zaś z Rosji do Polski rozmaitych towarów za 783,4 tys. rb. co stanowi 0,8% ogólnego rosyjskiego eksportu. Jak widać z powyższego niewykorzystana jest pojemność rynku rosyjskiego dla naszego eksportu ani też pośrednictwo przedstawicielstwa handlowego Z. S. S. R. w Polsce, którego rola polega głównie na czynieniu zakupów w centrach miejscowego przemysłu.

— **POLSKO-ROSYJSKIE TOWARZYSTWO HANDLOWE „POLRUS".** Powstające obecnie towarzystwo „Polrus" dla handlu polsko-rosyjskiego projektuje budowę w Zagłębiu Donieckim kilka pieców hutniczych dla zwiększenia produkcji surówki, która ma być przerabiana w fabrykach górno-śląskich na maszyny, narzędzia itp. wyroby gotowe i w tej postaci wracać do Rosji. W związku z temi projektami poruszana jest kwestja przywrócenia zaniedbanego połączenia wodnego pomiędzy Wisłą i Dnieprem przez Bug—Kanał Królewski—Muchawiec—Pinę. Prócz tego tow. Polrus projektuje również założenie Izby Przemysłowo-handlowej Polsko-Rosyjskiej oraz banku, któryby finansował polsko-rosyjskie tranzakcje handlowe.

Kronika gospodarcza.

— **VI. ZJAZD PRZEDSTAWICIELI MIAST W GRUDZIĄDZU.** W dniu 30 czerwca br. odbędzie się w Grudziądzu VI. zjazd przedstawicieli miast, należących do Koła Miast Pomorskich. — Obrady rozpoczną się o godzinie 11-ej przedpołudniem w sali posiedzeń Rady Miejskiej, Ratusz I.

— **ORGANY SĄDOWE UPOWAŻNIONE DO SPORZĄDZANIA PROTESTÓW WEKSLOWYCH I CZEKOWYCH.** Z dniem 1 lipca na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 czerwca (Dz. U. Nr. 61, z 20 6 1925 poz. 431) do sporządzania protestów wekslowych i czekowych zostają upoważnieni oprócz sędziów powiatowych komornicy i urzędnicy sądowi przydzieleni do danego sądu powiatowego. Weksle i czeki przeznaczone do protestu ma się wręczyć komornikowi sądowemu lub przełożonemu kancelarji naczelnika sądu powiatowego, przyczem sędzia powiatowy wyznaczy urzędnika wykonywania czynności zachowawczej. Wykonanie czynności zachowawczej można uczynić zależnem do uiszczenia zaliczki wystarczającej na pokrycie gotowych wydatków i opłat. Sąd powiatowy, któremu oddano weksel lub czek do zaprotestowania, może polecić wykonywanie tej czynności komornikowi sądowemu. Rozporządzenie obowiązuje w okręgu sądu apelacyjnego w Toruniu, Poznaniu i w górnośląskiej części okręgu sądu apelacyjnego w Katowicach.

— **DZIAŁALNOŚĆ KREDYTOWA PAŃSTWA W I. KW. BR.** Według ukończonych obecnie sprawozdań okazuje się, że największej z pomocy kredytowej banków państwowych korzystało rolnictwo. Bank Polski w I-szym kwartale br. udzielił kredytu dla rolnictwa w wysokości 28,3 milj. zł, Bank Gospodarstwa Krajowego — 9,1 milj. zł, Państwowy Bank Rolny — 17.1 milj. zł. P. K. O. — 5,3 milj. zł. Ogółem udzielono rolnictwu 59,8 milj. zł kredytu państwowego. Kredyty udzielane przez Bank Polski i Bank Gospodarstwa Krajowego dotyczyły przeważnie większej własności rolnej, zaś kredyty Banku Rolnego udzielane były głównie drobnym rolnikom. Przemysł w tym kwartale uzyskał ogółem 35,6 milj. zł kredytu: Bank Polski — 12,5 milj. zł. Bank Gospodarstwa Krajowego 21,2 milj. zł, P. K. O. — 1.9 milj. zł. W tym samym czasie przedsiębiorstwa handlowe skorzystały z kredytu w ogólnej sumie 3,3 miljonów złotych.

— **PROJEKT USTAWY O UDZIELANIU PORĘKI PAŃSTWOWEJ.** Minister Skarbu wniósł do laski marszałkowskiej projekt ustawy o udzielaniu poręki państwowej za zobowiązania banków państwowych i komunalnych oraz za zobowiązania towarzystw kredytowych ziemskich i miejskich i banków hipotecznych z tytułu emisji listów zastawnych do wysokości 200 miljonów złotych, lub równowartości tej sumy w walutach zagranicznych. Ustawa ta mająca na celu ułatwienie dopływu kapitałów dla kredytu długoterminowego, wywołana została o ułatwienie umieszczenia ich emisji na zagranicznych rynkach kredytowych.

— **EKSPANZJA CZECH NA BAŁKANY.** Przemysł czechosłowacki w poszukiwaniu rynków zbytu coraz silniej wkracza na Bałkany. W ostatnich dniach udała się do Sofji delegacja Czechosłowacka na czele z p. Dworackim, dyrektorem depart. handlu zagranicznego czechosłowackiego min. spr. zagran. Delegacja ta ma na celu nawiązanie rokowań o traktat handlowy. Zaznaczyć należy, że ekspansja przemysłu czechosłowackiego nie spotkała się dotąd z jakiejkolwiek strony z poważniejszą konkurencją na Bałkanach.

— **RUCH NA KOLEJACH PAŃSTWOWYCH.** Według danych dziewięciu dyrekcji kolejowych: warszawskiej, radomskiej, wileńskiej, poznańskiej, gdańskiej, krakowskiej, lwowskiej, stanisławowskiej i katowickiej ruch na sieci normalnotorowych kolei państwowych w I-szym kwartale 1925 r. był następujący: Przebieg pociągów ruchu osobowego wynosił 12.230.012 poc. klm., ruchu towarowego 8.287.101 poc. klm. Przebieg wagonów taboru osobowego wynosił 341.604.261 osio-klm, wagonów taboru towarowego: załadowanych 435.120.992 osio-klm, próżnych 2.639.520 osio-klm. Przebieg ciężaru pociągów brutto ruchu osob. wynosił 2.794.717.000 tonno-klm., pociągów ruchu towarowego: 5.705.702.000 tonno-klm. Załadowano na stacjach kolei polskich 884.046 wagonów, przyjęto od kolei zagranicznych 148.407 wagonów ładownych. Długość eksploatacyjna linji kolejowych wynosiła 16.917 klm. po potrąceniu zaś odcinków zamkniętych dla ruchu 16.810 klm.

— **DONIOSŁY WYNALAZEK.** Kierownikowi stacji doświadczalnej „Czerwonego Treugolnika" prof. Byzowowi po szeregu doświadczeń udało się uzyskać surogat kauczuku t. zw. syntetyczny kauczuk, nie ustępujący podobno oryginalnemu kauczukowi pod względem wartości technicznej. Produkt ten prof. Byzow otrzymał z produktów ropy naftowej. Nowy kauczuk będzie kilkakrotnie tańszy od oryginalnego. Prof. Byzow wyjechał do Baku celem przeprowadzenia ostatecznych prób i zorganizowania masowej produkcji tego artykułu.

— **WZROST LICZBY BEZROBOTNYCH W ANGLJI.** Liczba bezrobotnych w Anglji wzrasta z tygodnia na tydzień. W przedostatnim tygodniu sprawozdawczym liczba bezrobotnych wykazała zwiększenie o 60 tysięcy, w ostatnim o 40 tysięcy i ogółem wynosi 1 291 000, czyli o 263 tysięcy więcej, aniżeli w zeszłym roku o tym samym czasie.

Ruch wydawniczy.

— **„PRZEMYSŁ I HANDEL GÓRNOŚLĄSKI".** Świeżo ukazał się zeszyt 5 tomu VIII czasopisma „Przemysł i Handel Górnośląski". Numer otwiera treściwy artykuł Z. Kozłowskiego p. t. „Przed rewizją umowy handlowej z Austrją". Zagadnieniom organizacyjnym poświęcone są artykuły inż. Karola Kiszki p. t. „Racjonalna gospodarka siłami ludzkiemi w przemyśle" i inż. Jabłonowskiego, zatytułowany: „Kilka uwag o naukowej organizacji pracy". Dział kronik przynosi bogatą kronikę hutniczą inż. Karola Kiszki, węglową pióra Piła, oraz naftową za I. kwartał 1925 r., treściwie przedstawioną przez J. Ostrzyckiego. Przegląd ustawodawstwa gospodarczego, oraz liczne notatki składają się na udatną całość tego poważnego wydawnictwa.

— **„RUCH PRAWNICZY, EKONOMICZNY I SOCJOLOGICZNY".** Wyszedł z druku 3-ci zeszyt „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego". Na treść zeszytu składają się artykuły: Kilka uwag o Konkordacie (prof. Abraham); Komisja Kodyfikacyjna w Rzeczypospolitej Polskiej (prof. Fierich); Indywidualizm i uniwersalizm w Konstytucji marcowej (prof. Jaworski); Myśli o reformie konstytucyjnej (artykuł specjalnie dla „Ruchu" napisany przez prof. Roberta Redsleba, prof. Uniwersytetu Strasburskiego); Rozjemstwo i pojednanie (prof. Szymański); Rozwój gospodarczy Gdańska a portów niemieckich (W. Winid); Przegląd piśmiennictwa: 52 recenzyj i sprawozdań krytycznych z zakresu prawa, ekonomii i socjologji oraz obfita bibljografja odnośnej literatury polskiej i obcej; Przegląd prawodawstwa administracyjnego, skarbowego, kronika ustawodawcza: Sądownictwo: Przegląd Orzecznictwa karnego i cywilnego Sądu Najwyższego oraz Orzecznictwa Najw. Trybunału Administracyjnego; Projekt Kodeksu Karnego prof. Makowskiego i in.; Kronika Ekonomiczna: stosunki walutowe, spółdzielczość, ubezpieczenia, gospodarka komunalna, gospodarka światowa. Miscellanea.

Prenumerate roczną w wysokości 15 złotych przyjmują wszystkie księgarnie w Polsce.

Giełda towarowa.

Bydło i mięso.

Poznań, 24. 6. Urzędowe sprawozdanie targowe Komisji notowania cen. — Spędzono wołów 85, buhaji 329, krów 400, bydła 814, świń 1160, cieląt 556, owiec 707, razem zwierząt 4237, płacono za 100 kg. żywej wagi za: pełnomięsiste wytuczone woły od lat 4—7 88, młode mięsiste niewytuczone i starsze wytuczone 78—80, miernie odżywione młodsze i dobrze odżywione starsze 64. Stadniki pełnomięsiste młodsze 80—82, miernie odżywione młodsze i dobrze odżywione starsze 68—70, pełnomięsiste wytuczone krowy najw. wart. rzeźnej do lat 7 88—90, starsze wytuczone krowy i mniej dobre młodsze krowy i jał. 78—80, miernie odżywione krowy i jałówki 60—64, licho odżywione krowy i jałówki 40—50. najprzedniejsze cielęta tuczne 92—94, średnie tuczone cielęta i najprzedniejsze ssaki 80—84, mniej tuczone cielęta i dobre ssaki 70—74. Owce: jagnięta tuczne i młodsze skopy tuczne 66, starsze skopy tuczne, liche jagnięta tuczne i dobrze odżywione młode owce 58. Świnie: pełnomięsiste od 120—150 kg. żywej wagi 142—144, — od 100—120 kg. żywej wagi 136—138 od 80—1000 kg. żywej wagi 128—130. mięsiste świnie ponad 80 kg. 120—122 maciory i późne kastraty 116—128. Przebieg targu ożywiony.

Ziemiopłody.

Poznań, 24. 6. Żyto 31.50—32.50, pszenica 35.50—37.50, owies 30.50—31.50, mąka żytnia 70 proc. 42.50—44.50. — 65 proc. 44.50—46.50, — pszenna 65 proc. 54.50—57,50, ospa żytnia 20.50, — pszenna 19.75, łubin żółty 12—14, — niebieski 9.50—11.00. Usposobienie dla zboża chlebowego słabsze.

Giełda pieniężna.

Warszawa dnia 24 czerwca. 1925.

Dolary Stanów Zjedn.	5.17 zł.
Floreny holenderskie	208,30
Franki belgijskie	24, 25
Franki francuskie	24,26
Franki szwajcarskie	100,85
Funty angielskie	25,24
Korony austryjackie	73,02
Korony czeskie	15,40
Liry włoskie	19.30

Gram złota na dzień 23 czerwca 1925 r. — 3.4492 Z. (M. P. Nr. 142 z dn. 22.6 1925 r.).

Bank Polski płacił w dniu 24 bm. za monety złote i srebrne ceny z dnia 15 bm.

Wiadomości bieżące.

KALENDARZ: Piątek 26-go czerwca Jana i Pawła.
Wschód słońca 3 40 zachód 8 24
Wschód księżyca 8 41 zachód 11 19

*

—** **Biblioteka i Czytelnia T. C. L. w Grudziądzu jest otwarta:**

W Muzeum (ul. Lipowa nr. 28 I ptr.) codziennie — z wyjątkiem niedziel i świąt — od godz. 5—7. Dla dzieci w środy i soboty od godz. 4—5.

—** **Muzeum** (ul. Lipowa nr. 28) jest otwarte w środy i soboty od godz. 12—2, w niedziele i święta od godz 11—2.

Na Chełmińskiem przedmieściu w kancelarji parafjalnej (ul Bydgoska nr. 10) w poniedziałki i czwartki od 4—5.

W Małym Tarpnie w niedzielę i święta po nabożeństwie.

*

DYŻURY NOCNE APTEK.

Apteka „Orzeł" od 20 do 26 czerwca br

*

SZTANDARY DO SZPALERU POWITALNEGO.

Wszystkie Towarzystwa zechcą sztandary swe delegować w dniu 26 bm. o godz. 10,15 przed fara, celem stworzenia szpaleru przy przyjęciu Pana Prezydenta Rzpltej.

*

—** Z Teatru Miejskiego. Dziś w czwartek 25 czerwca poraz ostatni, ceny miejsc zniżone od 75 gr. do 3 złotych, na cieszącą się dotychczas wielkiem powodzeniem operetkę Vada Ennem KRÓLOWA MONTMATRE, w tytuł. roli niezrównana p. Górecka, z przepysznym papą p. **Otrebskim**, który do łez bawi publiczność swoim naturalnym i zdrowym humorem. W innych ważniejszych rolach p. **Laskowski** czarować będzie swoim lirycznym głosem i p. Bystrzyńska. Dopełnią całość pp. Kozłowski, Truszyński, Zarembina i inni. Balet „Taniec Apaszów" odtańczą p. Popielewska i Fabian. Clou wieczoru **„Pat i Patachon"**, którzy wystąpią w akcie III.

W piątek 26 czerwca, w dniu otwarcia wystawy galowe przedstawienie, zaszczycone obecnością Dostojnego Gościa Prezydenta Rzeczypospolitej, **Pana Stanisława Wojciechowskiego**, KSIĄDZ MAREK dramat w 3 aktach J. Słowackiego. W tytułowej roli p. Stanisław Skalski zaliczając rolę do najlepszych swych kreacji. W roli Judyty p. Bystrzyńska.

Zarząd Teatru Miejskiego zawiadamia Sz. Publiczność o punktualnem rozpoczeciu przedstawienia. Pozostałą część biletów nabywać można jeszcze u p. Pietrzak w składzie cukierków, narożnik ulicy Starej i Długiej, telefon Nr. 216.

—** **„Przejazd na Wystawę".** Magistrat prosi nas o zaznaczenie, że przejazd przez tor kolejowy w zupełności podlega władzom kolejowym, więc i kwestja zmiany barw na rampie zależna jest od decyzji tych władz.

—** **Nowy Plan Grudziądza.** Geometra miejski p. Florjan Federski opracował nowy plan miasta Grudziądza. Plan ten opracowany zupełnie od nowa przedstawia najdokładniej istotny stan rzeczy a co najważniejsza pozwala się niesłychanie szybko orjentować. Zwłaszcza teraz w czasie Wystawy tego rodzaju wydawnictwo spotka się niewątpliwie ze słusznem zrozumieniem. Plan Grudziądza z wyszczególnieniem wszystkich ulic i ważniejszych gmachów można dostać wszędzie po cenie 1 zł.

—** **Echa pobicia pasażera w pociągu.** Po ukazaniu się naszej notatki w tej sprawie kolej zbadała całe zajście, przesłuchując pomienionego konduktora. Równocześnie jednak napisano do świadków zajścia, którzy mieszkają po za Grudziądzem. Po zbadaniu bezstronnem sprawy, wyniki jej podamy do publicznej wiadomości.

—** **Nieszczęśliwy wypadek.** Wczoraj wieczorem o godz. 14 pop. niejaki Lange Antoni, lat 35 zamieszkały w Tarpnie w górnej części ulicy Lipowej zasłabł i padł nieprzytomny na chodnik. Przybyły policjant przywołał lekarza, który po udzieleniu pierwszej pomocy nieszczęśliwemu, kazał go przewieść do szpitala, gdzie około ½7 zmarł. Przyczyną wypadku prawdopodobnie udar sercowy.

—** **Państwowy Urząd Pośr. Pracy w Grudziądzu,** przy ul. Klasztornej nr. 5, ma zapotrzebowanie na:

20 formiarzy na artykuły handlowe, 2 formiarzy na odlewy żeliwne, 1 kołodzieja samotnego, 1 blacharza, 1 lakiernika do fabryki powozów, 1 ucznia do ogrodnictwa na majątek, 3 parobków do koni na wieś, 6 służących (kobiet) do gospodarstwa na wieś i 7 inwalidów wojennych, ciężko poszkodowanych na mocy art. 54-ego ustawy o inwal.

—** **Kronika policyjna.** W dniu dzisiejszym aresztowano tylko jednego osobnika za pijaństwo.

RUCH TOWARZYSTW.

—(rt) **„Koło Panien" przy Tow. Czytelni dla Kobiet.** Z powodu wakacyj i wyjazdu na wakacje wielu panien, odbywać się będą zebrania „Koła Panien" w okresie letnim raz na miesiąc i to w pierwszy poniedziałek po 15-tym w gimnazjum żeńskiem. (2584) ZARZĄD.

Kino ORZEŁ od dziś do niedzieli dn 28-go czerwca włącznie wyświetla wielki dramat w 7-iu aktach, osnuty na tle prawdziwego zdarzenia Dymitra Buchowskiego. W roli głównej **Pola Negri** w arcydziele p. t. **„Kelnerka z Marsylii".** Ponadto na ogólne żądanie szanownej publiczności **Pat i Patachon** w przecudnej 8-io aktowej farsie, jako **Golcy i Skarby.** Variete — zmiana tańców. Razem 15 wielkich aktów.

W czwartek, piątek, sobotę o godz. 6.30 a w niedzielę o godz. 4.30 wielkie galowe, familiine przedstawienie, tylko z Pat i Patachonem, na które jedno dziecko, począwszy od 6-iu lat, w towarzystwie starszej osoby ma wolny wstęp. W niedziele o godz. 2-ei popoł. wielkie przedstawienie dla dzieci i młodzieży z Pat i Patachonem.

Z Pomorza

—** **NIEWIEŚCIN, pow. świecki. (Mordestwo.)** Nieznany sprawca zamordował tu służącą Michulcównę, jak się zdaje, w celach rozpusty. Morderca rozbił nieszczęśliwej czaszkę i pozatem zadał jej 12 ran na całem ciele. Sprawcy ohydnego czynu nie zdołano dotąd wyśledzić.

—** **ŻMIJEWO**, pow. brodnicki. **(Misja św.)** odbywa się tu od soboty 20 czerwca do czwartku 25-go. Kierują nią i nauki wygłaszają Ojcowie Jezuici z Dziedzic (Śląsk Cieszyński).

—** **KRÓLOWLAS, pow. starogardzki. (Kradzież z włamaniem.)** W nocy z 14 na 15 bm. dokonano tu u gospodarza Leona Czarnowskiego kradzieży z włamaniem Skradziono pościel. Policja nasza aresztowała sprawcę w chwili, gdy tenże chciał swoją zdobycz ukryć w życie, aby ją później dalej wywieźć.

—** **KAMIEŃ, pow. sępolski. (Nowy burmistrz.)** Ponieważ wybrany poprzednio burmistrz przez władzę wojewódzką nie został zatwierdzony, Rada Miejska rozpisała nowy konkurs i z 35 reflektantów został wybrany w dn. 11 czerwca p. Ernyst, sekretarz powiatowy w Sępolnie.

—** **STAROGARD. (Nie chcą pieniędzy.)** Tutejsza kasa chorych wysłała za pośrednictwem poczty polskiej w Gdańsku tamtejszemu miejskiemu szpitalowi (Städtisches Krankenhaus) dość poważną kwotę pieniędzy za leczenie jednego z pacjentów, należących do kasy owej. Instytucja ta nie przyjęła owych pieniędzy z tego powodu, że przesłano je przez pocztę polską. Oto dowód niesłychanego zacietrzewienia hakatystów gdańskich. Okazują oni swoją nienawiść wszędzie, gdzie tylko mogą. Pokrewna powyżej wymienionej instytucja Marien-Krankenhaus przyjęła pieniądze, przesłane za pośrednictwem poczty polskiej. Szpital miejski pozostaje pod władzą senatu gdańskiego, który, jak wiadomo, jest moralnie odpowiedzialny za instytucje mu podległe. Senat ten przecież sam nawoływa do walki z Polakami pod rozmaitemi pozorami. Powyższy przykład jest owocem jego posiewu.

—** **CZYŻYKOWO, pow. tczewski. (Odkrycie archeologiczne.)** Pewien młodzieniec przechadzając się w ub. tygodniu nad Wisłą, napotkał na brzegu Wisły na wielkie brunatne kości, które przy bliższem zbadaniu okazały się resztkami jakiegoś przedhistorycznego zwierzęcia. Zaintrygowany tem zaczął kopać na tem miejscu i wydobył z torfiastej ziemi m. in. ząb, prawdopodobnie mamuta, ważący 9½ funta. Pozatem znalazł 3 kości o znacznych rozmiarach i wadze. Kości te są koloru niemal czarnego i wyglądu gąbczatego, co wskazuje na to, że kości leżały w ziemi przez długie wieki.

Z całej Polski.

—* **POZNAŃ. (Konkurs na najładniejsze zęby.)** W halach targów poznańskich odbył się wczoraj konkurs na najpiękniejsze i najzdrowsze zęby u dzieci w wieku szkolnym, zorganizowany staraniem towarzystwa Kultury i Oświaty Robotniczej „Pochodnia". Po przemówieniu prof. Gandkowskiego i dr. **Leona Sużyńskiego Komisja Lekarska przystąpiła do** rozdania nagród. Pierwszą nagrodę w konkursie piękności zębów otrzymała uczennica **Władysława Schneiderówna** uzyskując w nagrodę 3-tygodniowy pobyt na letnisku.

— **(Proces o obrazę czci.)** Przed sądem powiatowym rozpoczął się w dniu wczorajszym pod przewodnictwem sędziego Kellera, proces o obrazę czci, wytoczony w drodze prywatnej przez dyrektora konserwatorjum państwowego Opieńskiego mecenasowi dr. Hanaszowi i profesorowi Mayerowi, z powodu obrazy, której dopuścić się mieli przez ogłoszenie w „Przeglądzie Porannym" jednostronnego protokółu w zatargu honorowym miedzy kompozytorem Mieczysławem Ziółkowskim a dyrektorem Opieńskim. Oskarżenie popierał jako zastępca dyrektora Opieńskiego, mecenas dr. Nowosielski, i wniósł o ukaranie oskarżonych, wysokość wymiaru kary pozostawiając do uznania sądowi. Po przemówieniu oskarżyciela prywatnego zabierali głos obrońcy profesora Mayera i dyrektora Hanasza. Obrońców tych przemawiało 6 z rzędu. Obronę oskarżonych sprawowało ogółem 22 adwokatów poznańskich. Po replice przewodniczący ogłosił wyrok uniewinniający oskarżonych. W przepełnionem audytorjum przeważały osoby ze sfer muzycznych i uniwersyteckich.

—* **WARSZAWA. (Odnowienie wieży.)** Zawiązał się specjalny komitet z wicedyrektorem kościoła pobernardyńskiego ks. Kamiem na czele, mający na celu odnowienie i doprowadzenie do stanu historycznego wieży kościelnej na rogu Krak. Przedm. i placu Zygmunta.

—* **SAMBOR. (Napad bandycki i zatrzymanie napastników).** Koło Starego Sambora dokonano napadu bandyckiego na dom karczmarza. Bandytów, których było 4-ch, zdołano ująć.

—* **LWÓW. (Policja chciała „przyjąć" Panicza.)** Wczoraj rozeszła się po Lwowie pogłoska, że na dworcu kolejowym znajduje się Panicz, wraz z 5-ma swoimi towarzyszami, którzy usiłują wyjechać ze Lwowa. Zawiadomiona o tem policja przybyła na dworzec gremjalnie i bardzo oficjalnie, wskutek czego Panicz nie czekał na owację i wraz z swymi towarzyszami znikł bez śladu.

— **(Nowa linja tramwajowa.)** Dyrekcja miejskiej kolei elektrycznej we Lwowie zawiadamia, że w środę dn. 24 bm. o godz. 8-ej rano zostanie otwarta linja tramwajowa, łącząca rogatkę gródecką z dworcem łyczakowskim.

DRUKARNIA POMORSKA T. A., GRUDZIĄDZ.
Redaktor odpowiedzialny: J. Kisielewski

Henko

Henkla soda do prania i blanszowania

Henkla soda do prania i blanszowania oszczędza mydło i proszek mydlany. Obniża koszta prania. Wyśmienity środek moczenia bielizny.

2868

KINO „ORZEŁ" KINO

Od dziś do niedzieli, dn. 28 czerwca włącznie

POLA NEGRI w arcydziele filmowem p. t.

KELNERKA z MARSYLJI

Dramat w 7 aktach, osnuty na tle prawdziwego zdarzenia według Dymitra Buchowskiego.

Ponadto na ogólne żądanie Szan. Publiczności

PAT i PATACHON

jako **GOLCY i SKARBY**

-: RAZEM 15 WIELKICH AKTÓW :-

VARIETE - Zmiana tańców.

W czwartek, piątek, sobotę o g. 6·30, a w niedzielę o g. 4·30 wielkie galowe familijne przedstawienie z **Pat i Patachonem,** na które jedno dziecko w towarz. starszej osoby ma wolny wstęp.

W niedzielę o godz. 2 popołudniu — **wielkie przedst. dla dzieci i młodzieży z Pat i Patachonem.**

2900

2853

Wózki dziecięce i sportowe

w wielkim wyborze i bajecznie tanio poleca

Hipolit Kotliński

Grudziądz, ul. Mickiewicza nr. 24.

WYDZIAŁ HANDLOWY

Zjednoczenia Producentów Rolnych

T. z o. p. w **Poznaniu**

Pocztowa 30 — Pocztowa 30

GENERALNA REPREZENTACJA

firmy

R. WOLF T. A.

MAGDEBURG-BUCKAU

2826

poleca

garnitury parowe do młócenia — lokomobile — prasy do słomy oraz wszystkie części do maszyn na bardzo dogodnych — — — — warunkach. — — —

Restauracja i Kawiarnia

WIELKOPOLANKA

Plac 23-go Stycznia 24. •• Telefon 150

Pierwszorzędny i najsolidniejszy lokal Grudziądza

Dwie olbrzymie sale

I. kawiarniana, II. restauracyjna

Prócz tego **oddzielne pokoje** sympatycznie urządzone, odłączone od całości lokalu, w których odbywają się na specjalne zamówienia wspólne przyjęcia dla większych i mniejszych towarzystw.

Koncerta pierwszorzędnych sił w Kawiarni od godz. 5½ popoł. w Restauracji od godz. 8 wiecz.

Występy sił artystycznych na czas Wystawy od 20-go czerwca w sali Restauracyjnej od g. 10 w.

Lokal otwarty do godz. 4 rano

2829 — **St. Kowalczyk,** właściciel

Od 26 do 30 czerwca rb. nadaje się dla zwiedzających Wystawę Pomorską w Grudziądzu **nadzwyczajna okoliczność** zakupienia **inwentarza** oraz **narzędzi gospodarczych,** z powodu parcelacji **Domeny Pokrzywna** w powiecie Grudziądzkim. Sprzedawane będą:

około 20 starszych koni roboczych, około 20 dwuskibowych pługów (Ventzki Nr. 6), około 20 żelaznych bron, 10 kompletnych ciężkich wozów roboczych, 3 lżejsze wozy, 2 drylowniki, 2 szerokorzutne siewniki, czterokonna uprząż robocza, maszyna do sieczki, obsypniki, brony, wały, różne maszyny śpichrzowe, stare żelastwo, komplet młocarniany (oryginalny fabrykat angielski Marshall) z elewatorem.

Dobrowolna licytacja pozostałego jeszcze inwentarza odbędzie się **we wtorek,** dnia 30-go czerwca, o godzinie 10-tej przed południem na podwórzu Domeny.

Od 26-go do 30-go czerwca sprzedawać się będzie także interesentom inwentarz z wolnej ręki.

Ponieważ po oddaniu Domeny Pokrzywna przejmuję w pobliżu Grudziądza inny majątek, wszelkie moje stosunki handlowe, konta i należności pozostają nadal niezmienione.

Domena Pokrzywno

powiat Grudziądz — stacja kolejowa Nicwałd.

2896

Krem Miaflor

2397A

udelikatnia i odświeża cerę, Chroni twarz i ręce przed pękaniem.

HENRYK ŻAK - POZNAŃ, Fabryka perfum i kosmetyków.

Poszukuje się natychmiast lub później

UCZNIA

z dobrem wykształceniem szkolnem, władającego możliwie płynnie językiem polskim i niemieckim w słowie i piśmie. [2901

F-a Venzke i Duday, Grudziądz

Fabryka tektury dachowej

BANK LUDOWY

Tel. 421 — Sp. z odpowiedzialn. nieogr. **Założony w roku 1890** — Tel. 421

GRUDZIĄDZ, ul. Józ. Wybickiego 21.

Załatwia zlecenia bankowe, Przyjmuje wkładki oszczędn. i oprocentowuje wedł. umowy

Zakupuje i sprzedaje

waluty zagraniczne, złote, srebrne i papierowe.

Udziela pożyczek:

na weksle — na podkład złota i srebra i w rachunku bieżącym

2861

Nauka i wychowanie

Wytrawny korepetytor maturzysta udziela lekcji języka francuskiego i angielskiego, ponadto przygotowuje ze wszystkich przedmiotów do egzaminów, uczni klas niższych. Oferty do Głosu Pomorsk. pod nr. 2593p.

Zguby

Młoda suczka (wilk) **zginęła**

Za wysoką nagrodą zwrócić Brgmann Długa 3

PROSZEK KNAKS

jest najnowszym środkiem do radykalnego wytępienia **karaluchów** i innego robactwa w kuchniach i mieszkaniach.

Do nabycia w każdej drogerji oraz w aptece.

FABRYKANT: 2626

CHEM. TECHN. LABORATORJUM „UNIVERSUM"

Poznań. Fr. Ratajczaka 38

Sprzedaże

Samochód

6/18 Hansa

na cztery osoby, dopuszczony do jazdy, w bardzo dobrym stanie do nabycia. Wiadomość

Karl Domke

fabryka wozów

Grudziądz. 2900

Do sprzedania trzy suczki

Bernardyńskie

Neufandlańska (6 tyg.)

G. Modelsee 2899

Grudziądz, Młyńska 10a

BACZNOŚĆ!!!

1 sypialka malowana na dąb tanio na sprzedaż Mickiewicza nr. 19 stolarnia.

Aparat do wulkauizow. opon automobilowych, z połączeniem gazowem, gotowy do uruchomienia, dużo części zapasowych, za 120 zł do sprzedania.

Eliza Kolleng, Forteczna 22

Parowy garnitur do młócenia

dobrze utrzymany 2866

sprzeda

F. Okonek

Płąchawy, poczta Gorzuchowo

Z powodu wyjazdu sprzedam wszelkie **meble i sprzęty kuchenne.**

Löbenau, Trynkowa 5.

Posady

Pomocnik fryzjerski

dzielny potrzebny natychmiast **A. Pinno,** ulica Sienkiewicza nr. 4

Pomocnik fryzjerski

potrzebny natychmiast. Zgłosić się w poniedziałek przed poł. ul. Chełmińska 71 skład.

Poszukuję starszego **pomocnika piekarsk.** umiejącego dobrze piec na czas wystawy [2591

L. Kowalski, Radzyńska 20 piekarnia parowa

Garderobiarka

natychmiast może się zgłosić, także i

chłopiec do posyłek

Hotel Szydzik

Plac 23 Stycznia 1. 2911

Uczciwa 2908

służąca

natychmiast może się zgłosić Ogrodowa 18, I p.

Poszukuję 14—15 letnią

dziewczynkę

dla 3 letniego chłopca na cały dzień **Jasińska,** Mickiewicza 7 2592

Wróciłem Dr. Tietz

2898

Kupię domek

z ogródkiem. — Oferty do Gł. P. pod nr. 2590p

Mieszkania

Dobrze umebl. pokój do wynajęcia ul. Lipowa 92, II piętro

MIESZKANIE

3 pokojowe z łazienką wraz z meblamy do odstąpienia. Zgł. do Gł. Pomor. pod nr. 2581p.

Poszukuje się skromnego **pokoju i kuchnia** oraz pokoje ewentualnie pomieszkania nieumeblowanego wprost od gospodarza. Dobrze zapłacę. Zgłoszenia uprasza się do Głosu Pomorsk. 2566p.

Umeblow. pokoje dla trzech panów natychmiast do wynajęcia. 2578 J. Lieta, Kościuszki 64.

Bezdzietne małżeństwo poszukuje **pokoju umebl.** z używaniem kuchni. — Wiad. proszę podać do Głosu Pom. pod nr. 2583p

---

Pokój z dwoma łóżkami do wynajęc. na czas wystawy od 26 go czerwca. Mała Groblowa 1, p. (2589

---

2 lub 3 pokoje umeblowane poszukuję od 1. VII 2 intelig. panów. Zgł. do Głosu Pom 2562p.

Dzierżawy

Z powodu ciężkiej choroby **przedzierżawiam moją dobrą**

oberżę

z pełnym **wyszynkiem** oraz 15 mórg **dobrej ziemi** z inwentarzem

Schlee — Ciche

stacja Najmowo

Wydzierżawienie JEZIOR

Dnia 2 lipca br. o g. 4 ej popoł. odbędzie się mieszkaniu p. Klanowej wydzierżawienie dwóch jezior należących do gminy Nicwałd w wielkości około 35 ha.

Warunki dzierżawy będą przed licytacją ogłoszone. Kaucja licytacyjna wynosi 50 zł. Zawodowi rybacy z własnemi narzędziami mają pierwszeństwo.

Polakowski sołtys

Różne

Wspólnika (czkę)

z gotówką od **5—8** tys. zł

poszukuje interes dobrze zaprowadzony w dobrym punkcie miasta. Wiadomość do Głosu Pomorskiego pod nr. 2580p.

Letnisko dla młodzieży szkolnej i dzieci z utrzymaniem w Niewałdzie, pod Grudziądzem. Wiadomość telefon nr. **305**

W moim salonie fryzjerskim zadawala się najwybredniejszą klientelę pod względem pracy jak i higieny. Salon damski został przebudowany z nieskrępującem wejściem i kryte gabiny. Ładne fryzury masarze, manikir, pielęgn. twarzy. Warkocze loczki i wszelkie wyroby z włosów. — Specjalność: farbowanie włosów na każdy kolor. [2913

Poleca się łaskawej pamięci fryzjer

A. Pinno

Sienkiewicza nr. 4.